

TA'LIM - TARBIYA JARAYONINI TASHKIL ETISHDA DUAL TA'LIMNING AHAMIYATI

Ergasheva Movlyuda Sodikovna

*Shahrisabz pedagogika kolleji, Maktabgacha ta'lim fanlari kafedrası
o'qituvchisi.*

ANNOTATSIYA: *Professional ta'lim tizimning huquqiy asoslari, ta'lim-tarbiya jarayonlarini tashkil etishda dual ta'lim, Germaniya tajribasi asosidagi dual ta'limning ahamiyati yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Professional ta'lim, dual ta'lim, kasbiy kompetentlilik, an'anaviy ta'lim.*

KIRISH

Barchamizga ma'lumki, ta'lim jarayoniga katta e'tibor qaratgan mamlakatlar bugun rivojlangan davlatlar qatorida turibdi. Binobarin, tarixga nazar tashlaydigan bo'lsak, kadrlar masalasi mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishining asosi hisoblanadi. Shu bois O'zbekistonda ham bu borada bir qator islohotlar o'tkazib kelinmoqda. Bugungi kunda uzluksiz ta'lim tizimining bir bo'g'ini sifatida professional ta'lim tizimida o'quvchi-yoshlarda professional ta'lim, kasbiy kompetentliliklarini shakllantirish, professional ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish va boshqarish masalasi eng dolzarb masalalardan biriga aylandi. Turli rivojlangan davlatlar tajribalarini o'rganish, ularning ijobiy tomonlarini o'zlashtirish, milliy qadriyat va an'analarimizni hisobga olgan holda ta'lim-tarbiya jarayoniga moslashtirish, joriy etish bo'yicha bir qator tadqiqotlar olib borilmoqda. Bugungi kunda ushbu tizim Germaniya, Avstriya, Shveysariya va Koreya Respublikasi kabi mamlakatlarda iqtisodiyotni rivojlantirishda juda katta o'ringa ega.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

"Dual" so'zi lotin tilidan olingan bo'lib, biror narsaning ikki qismga taalluqliligi, ikkita narsani ifodalovchi, ikki qismdan iborat, degan ma'nolarni bildiradi. Dual ta'lim - o'quvchi-talabaga ta'limni o'z yo'nalishiga mos tashkilotda mehnat qilish bilan birga olib borish imkoniyatini beruvchi tizimdir. Bunda yoshlar 2-3 kun ta'lim muassasasida nazariy bilimlarni va 3-4 kun korxona va tashkilotlarda haqiqiy ish jarayonlarida amaliy ko'nikmalarni egallaydi. Dual ta'lim shaklida tahsil olayotgan o'quvchi-talaba korxona va tashkilotlarda ishga qabul qilinganda ularga korxona tomonidan ustoz birlashtiriladi va oylik maoshi to'lanadi. Maqsad iqtisodiyotning barcha sohalarida malakali va zamonaviy kasbiy ko'nikmalarga ega o'rta bo'g'in kadrlarini tayyorlash hamda yoshlarning kasblar va mutaxassisliklarni egallashga bo'lgan qiziqishlarini qo'llab-quvvatlash uchun keng imkoniyatlar yaratishdan iborat. Professional ta'lim muassasalarida dual ta'lim tizimi tashkilotlar va korxonalar bilan birgalikda ta'lim olishni tashkil etish kelajakda tashkilot yoki korxonani malakali kadrlar bilan ta'minlash, o'z iqtisodini rivojlantirish uchun vaqt va xarajatlarni tejaydigan, ishlab chiqarish muhitiga moslashib olgan xodimlarni tanlab olish imkonini beradi. Dual ta'lim nafaqat ma'lum bir professional vazifalarni bajarishga o'rgatadi, balki mehnat jamoasida muvaffaqiyatli moslashishni ta'minlaydi, kerakli vakolat va mas'uliyatni shakllantiradi.

Professional ta'lim tizimida dual ta'lim tizimining afzalliklari:

- ta'lim dasturlarining mazmuni va tarkibi ta'lim muassasasi va korxona o'rtasida kelishilgan bo'lib, barcha tomonlarning talablarini qondirishni nazarda tutadi;
- mutaxassislarni amaliy tayyorlash nafaqat korxonalarda, balki ta'lim tashkilotlarining ustaxonalari, laboratoriyalari va o'quv maydonchalarida ham tashkil etiladi;
- ta'lim muassasasi va korxona o'rtasida o'zaro hamkorlik rivojlanadi;
- korxonada amaliy ishlarni bajarish uchun o'quv muassasasidagi nazariy faoliyatning doimiy o'zgarishini o'rganish uchun eng yaxshi omil hisoblanadi;

- ishga joylashganda, adaptatsiya jarayonini tezlashtiradi;
- kasbni aniq tushunish va kasbiy kompetensiyani shakllantiradi.

XULOSA

Dual ta'lim-korxona (muassasa), talaba hamda davlatning manfaatlari va talablariga javob berishi juda ham muhim. Professional ta'lim muassasalarining bo'lajak bitiruvchilarini o'z mutaxassisliklari bo'yicha muvaffaqiyatli ish bilan ta'minlash masalasi qiziqtiradi. Shuning uchun davlat butun iqtisodiyot uchun malakali kadrlar tayyorlash masalasini samarali hal qilib kelmoqda. Yuqori va zamonaviy darajaga ega bo'lgan mutaxassislarni tayyorlashda dual ta'lim tizimining elementlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir, chunki aynan shunday mashg'ulotlar talabaga motivatsiya beradi, o'z bilimlarini ko'rsatish, ijodiy rivojlanish imkoniyatlarini beradi, shu bilan birga mustaqil fikrlash, o'z faoliyatini rejalashtirish, korxonadagi amaliyot davrida o'z ish o'rniga ega bo'lish, kasbiy ko'nikma va malakalarni shakllantirish va kutilgan natijalarga erishishni o'rgatadi. Binobarin, professional ta'lim tizimida ta'lim-tarbiya jarayonlarini tashkil etish va boshqarishda Germaniya tajribasi asosidagi dual ta'lim muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.A.A.Frolova. "Dual ta'limda innovatsion yondashuvlar: korxonalarning roli", "Ta'limdagi innovatsiyalar" jurnali, 2018 y. 76-85-b.
- 2.N.Ismoilov, Q. Shodmanov. Professional ta'lim muassasalarida tashkil etiladigan pedagogik jarayonlar tahlili. Science and innovation. 2022 y.
- 3.Shodmanov, K. O., Nodirov, J. M., Narzullayeva, G. N. (2020). Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish. NamDU. Ilmiy axborotnoma.